ESPAI 16

Formes de ser i fer recerca

Dijous, 23 d'octubre de 2014

CONGRÉS de SERVEIS SOCIALS BÀSICS

Formes de ser i fer recerca

Ferran Casas
Catedràtic de Psicologia Social i membre de l'Institut de Recerca sobre Qualitat de Vida de la Universitat de Girona

L'equip de recerca del qual formo part, l'ERIDIqv (www.udg.edu/eridiv), té com a objectiu principal desenvolupar recerca bàsica i aplicada relacionada amb la qualitat de vida, principalment en l'àmbit de la infància, l'adolescència i les seves famílies, tant en els àmbits local, comarcal, autonòmic i estatal com internacional. També defineix com a objectius cooperar amb altres institucions, organismes i xarxes, tant públics com privats, en els àmbits locals, nacionals i internacionals, per promoure o desenvolupar recerca i/o activitats relatives a la qualitat de vida, sobretot amb enfocament interdisciplinari; i promoure la disseminació i l'aplicabilitat dels coneixements generals sobre qualitat de vida i, particularment, dels resultats de recerca que es refereixin a Catalunya.

Partim de les següents premisses epistemològiques i ideològiques:

- **Pluralisme teòric i metodològic:** no ens adscrivim a un únic paradigma teòric: la fonamentació teòrica del coneixement s'acaba de construir en interacció amb el fenomen objecte d'estudi. Això requereix tenir en compte tant les dades qualitatives com quantitatives que ens permeten captar i comprendre el fenomen (multimètode).
- **Enfocament de la qualitat de vida:** donem prioritat a la comprensió i a l'avaluació del canvi social positiu, i a les potencialitats de les persones i col·lectius humans. No ens quedem només amb l'avaluació dels fenòmens negatius (problemes, necessitats, malaltia física o mental), malgrat ens sentim compromesos per col·laborar en la seva superació. A més a més, aquest enfocament considera que els elements subjectius (és a dir, psicosocials) de la realitat social són una part inseparable de la mateixa i, per tant, només es pot avaluar la qualitat de la vida si es tenen en compte alhora els aspectes objectius i subjectius.
- Prestem especial atenció a les **teories de la complexitat:** les realitats socials són complexes i poden ser borroses, fractals, caòtiques...: les relacions causa-efecte poden no ser ni lineals, ni proporcionals.
- Quan conflueixen les dues premisses anteriors (complexitat + qualitat de vida) ens adonem que per comprendre les realitats socials complexes, cal conèixer la **perspectiva de tots els agents socials implicats**. Això ens compromet també amb la recerca participativa i, en el seu cas, això inclou la perspectiva dels propis nois i noies, i el fet de reconèixer-los com a assessors dels propis investigadors, i com a informants-clau de les seves pròpies vides.
- Hem adquirit un compromís ideològic amb els **drets humans** i, particularment, amb la Convenció de Nacions Unides sobre els Drets de l'Infant, i amb la seva aplicació. La recerca científica amb infants ha de respectar i promoure els drets a la provisió, protecció i participació, de la mateixa manera que els de la prevenció i la promoció.
- Mantenim un compromís amb què la **recerca** sigui aplicable i tingui **rellevància social**, i amb l'aportació d'**avaluacions basades en l'evidència** a l'hora de valorar resultats i l'impacte de les intervencions. Això comporta que lluitem contra la invisibilitat estadística de la infància, i que treballem per disposar d'indicadors socials subjectius d'infants i adolescents, en reconèixer-los com a ciutadans del present.

Ferran Casaas, durant la seva intervenció

Formes de ser i fer recerca

Carme Panchón Iglesias
Professora de la Universitat de Barcelona i sotsdirectora del l'Institut d'Infància i Món Urbà (CIIMU)

El **Consorci Institut d'Infància i Món Urbà (CIIMU)**[1] és un Consorci entre l'Ajuntament de Barcelona, la Diputació de Barcelona, la Universitat de Barcelona, la Universitat Autònoma de Barcelona i la Universitat Oberta de Catalunya. Així mateix, té convenis de col·laboració amb nombroses universitats i centres de recerca. El CIIMU està regit per un Consell de Govern presidit per l'Ajuntament de Barcelona, del qual formen part representants de totes les institucions consorciades.

Els orígens de l'Institut d'Infància i Món Urbà, van suposar un exemple de recerca aplicada entre el món universitari i les administracions públiques. Un repte i una nova aposta de fer recerca que s'ha anat consolidant al llarg dels més de 15 anys de la seva creació[2].

La finalitat fonamental del CIIMU és treballar per la millora de les condicions de vida i les polítiques adreçades als infants i adolescents i les seves famílies, mitjançant la recerca aplicada, la formació i la difusió del coneixement. Amb tota la tasca que desenvolupem al CIIMU, generem i promovem la transferència de coneixement, l'intercanvi, el debat i la participació, vinculant els àmbits universitari, professional i polític. Tenim la voluntat d'incidir en les polítiques públiques, especialment en les polítiques locals i de proximitat. El nostre desig, utilitzant paraules del prestigiós metge i investigador Manel Esteller[3], és "fer bona investigació, que arribi a la societat i que sigui útil".

Les activitats d'investigació del CIIMU són molt diverses. Incorporen informes globals sobre la situació de la infància, l'adolescència i les famílies; infància en xifres; informes sobre la inclusió social; estudis monogràfics; projectes I+D+i; projectes europeus, entre altres.

De les tres preguntes que l'Organització del Congrés ens ha formulat per a la participació a aquesta taula, la resposta a la *primera*, Què tenen en comú aquestes activitats d'investigació?, seria:

- La seva voluntat d'enriquir el corpus de coneixement.
- El seu caràcter de recerca aplicada que cerca a més del coneixement, la detecció de noves necessitats, la innovació i la transformació.
- La capacitat d'orientar noves polítiques.

Pel que fa a la *segona*, El posicionament teòric?, doncs podríem destacar:

- Rigor metodològic.
- Creació d'instruments de recerca *ad hoc*.
- Òptica interdisciplinària en l'anàlisi i les propostes.
- Equips de recerca plurals (investigadors, professionals, tècnics, etc.).

La *tercera* qüestió fa referència al seu plantejament, al seu finançament i a l'accés dels resultats de les mateixes. La majoria de les recerques que realitzem al CIIMU s'han finançat a partir de convocatòries competitives tant de l'Estat, com europees, així com convenis específics i acords, entre altres. Tradicionalment, i com a compromís de l'Institut, es fa una presentació pública dels resultats de les investigacions i estudis del CIIMU. Així mateix, es pot accedir als nostres resultats i produccions a través de la web que està organitzada en subwebs dels diferents projectes, com és el cas del Wellchi Network (projecte europeu); Panel d'Infància i Famílies; 1r Fòrum Internacional d'Infància i Famílies (projecte I+D+i); Polítiques migratòries, transnacionalisme familiar i estratificació cívica (projecte I+D+i).

1 www.ciimu.org

2 Estatuts Consorci Institut d'Infància i Món Urbà, publicats a la Gaseta Municipal de Barcelona, núm. 23 del 10 de setembre de 1998.

3 Metge i investigador de l'IDIBELL. 6è Premi Nacional d'Oncologia de la Fundació Echevarne 2014.

Algunes de les recerques que voldria destacar especialment, encara que sigui breument, són:

Els informes periòdics sobre "La situació de la infància i les famílies a Catalunya i Barcelona", constitueixen un producte estable que elabora el CIIMU des de la seva creació. De forma periòdica, s'ha realitzat una anàlisi de les condicions de vida de la infància, l'adolescència i les seves famílies, així com de les polítiques públiques que s'adrecen a aquest sector de població. Aquesta anàlisi, basada en la recerca tant quantitativa com qualitativa, pretén aportar dades i indicadors estables que permetin fer un seguiment evolutiu de les condicions de vida d'aquest col·lectiu, analitzar tendències i problemes emergents i fer recomanacions útils tant per millorar les polítiques públiques, com per orientar la pràctica professional o per obrir noves vies de recerca i d'investigació.

Infància en xifres. Indicadors clau d'infància i famílies[4]. Els sistemes d'indicadors, habitualment de caràcter estadístic i vinculats a fonts estables, ofereixen importants avantatges a l'hora d'avaluar regularment l'estat i l'evolució de la població. Una part dels esforços del CIIMU per fer visible la realitat de la infància i les famílies, han anat orientats a l'elaboració d'un Sistema d'Indicadors Clau d'Infància i Famílies que s'actualitza de forma permanent i que permet representar i conceptualitzar la realitat de la infància i les famílies de Catalunya i Barcelona, establint alhora mesures de comparació amb altres territoris, sobretot d'Espanya i Europa.

El Panel de Famílies i Infància (PIF) es tracta d'una enquesta longitudinal dissenyada i realitzada pel CIIMU, amb el suport de la Generalitat de Catalunya. Al llarg de quatre anys consecutius s'ha entrevistat una mostra de 3.000 joves i les seves famílies, de tot Catalunya. L'estudi es va iniciar l'any 2006 amb la participació de 3.000 nois i noies entre 12 i 16 anys i un adult de cada llar. Cada exercici s'incorporen nous joves de 12 anys (700 per onada).

Les activitats de formació es concreten en organització de jornades, seminaris, espais de debat, cursos, etc. Aquestes activitats constitueixen un espai de treball privilegiat pel CIIMU, que els enfoca no només com a espais de difusió de coneixement, sinó de transferència i de creació de nou coneixement compartit entre investigadors, professionals, gestors i decisors polítics.

L'activitat de recerca i formació s'estructura al voltant d'**àrees de treball**: infància, famílies i polítiques de suport a les famílies; educació escolar i extraescolar; salut i qualitat de vida; identitats i estils de vida; identitats i estils de vida infantils i juvenils; exclusió social i polítiques d'inclusió; immigració; legislació; avaluació de polítiques públiques i de cooperació públic-privat.

Per **impulsar els seus projectes** el CIIMU compta amb un equip directiu i un equip d'investigadores i investigadors i promou la col·laboració i la implicació d'investigadores i investigadors d'universitats i de centres de recerca de tot el món.

Les **perspectives de futur** per a la recerca no són gaire optimistes a causa de les reduccions i retallades dels principals organismes tant públics com privats convocants. No es pot deixar de reconèixer, però, el valor de la recerca i de la transferència de coneixement en temps difícils. En aquest sentit, vull acabar amb paraules del Dr. Mariano Barbacid, en l'acte d'investidura de Doctor Honoris Causa per la Universitat de Barcelona, el passat 26 de juny de 2014: *"Lamentablement, la política no canvia una veritat inamovible: sense recerca no hi ha progrés"*.

Carme Panchón, durant la seva intervenció

4 També "La infancia en cifras". Informe realitzat per encàrrec del Observatorio de la Infancia del Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, 2006 i 2007.

Relatoria visual de l'Espai 16